Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus de sacramento poenitentiae - Cod. Ettenheim-Münster 215

Zugmeyer, Martin

[Marmoutier im Elsass], 1712

Quaestio 1ma

urn:nbn:de:bsz:31-118991

Visual Library

(2.)

Sanc. Isid: l. 6. Ethimologiarū c. ultimo ait pœnitentia appellata ē quasi punientia, seu pœnitenentia, eò quod hō puniat in se pœnitendo, quod male admisit.

Porro 1ᵒ haec vox polissimum reperit triegnois signao. 1ᵐᵒ ē pœnitentia generalis sumpta signat displicentiam et retractationem prioris voti, facti et n̄ facti, sive id bonum fuerit sive malum. 2ᵈᵒ paulo strictius sumitur pro displicentia facti cuiuscunque, quod sub aliqua ratione mali apprehenditur et nolens factum. 3ᵗⁱᵒ sumitur pro virtute speciali, quae ē dolor et detestatio de peccato praeterito quatenus id nolens factum, cum proposito emendandi de cætero in hac acceptione sumitur et pro actu ipso, et pro habitu talis virtutis. 4ᵗᵒ sumitur pro ~~illo~~ uno ex 7 legis novae sacramentis remissivo peccatorum post baptisma commissorum, quod ideo dicitur pœnitentia quia essentialiter includit actum virtutis pœnitentiae. 5ᵗᵒ denique sumitur pro ipsa satisfactione, quam quis subit in vindictam peccati. Et satisfactio sit actus etiam virtutis pœnitentiae. Duae priores acceptiones profanae sunt, tres posteriores theologicae scripturae et patribus usitatae, de quibus proinde solis hic agimus de 4ᵗᵃ quidem et 5ᵗᵃ disputatione sequenti, hic jam de 3ᵗⁱᵃ.

Quaestio 1ᵃ.

An pœnitentia sit virtus et qualis.

(2.) Adverte pœnitentiam sive sumatur pro actu detestativo peccati praeteriti sive pro habitu inclinante ad talem actum, dupliciter considerari posse. 1ᵐᵒ prout ē generalis, 2ᵈᵒ ut ē specialis. Pœnitentia generalis ē ea quae detestatur peccatum propter motivum cuiuscunque virtutis, et sic sumpta nil ē aliud, quam singulae virtutes quatenus ex motivo sibi proprio detestantur peccatum sibi oppositum. Sic castitas quatenus detestatur peccatum libidinis ut contrarium bono castitatis, pœnitentia dicitur,

Sic amor Dei poenitentia est quatenus detestatur peccatum commissum ut offensivum Dei summe diligendi et sic de reliquis virtutibus omnibus, quae omnes propriam est non solum prosequi honestatem sui obiecti, sed etiam aversari turpitudinem sibi contrariam. Poenitentia specialis itaque est quae motivo sibi proprio et distincto a motivis aliarum virtutum detestatur omne peccatum. (3.

His suppositis Lutherani et Calvinistae contendunt poenitentiam utroque modo sumptam significari pro detestatione et dolore de peccato praeterito et odiosam et inutilem adeoque negant esse virtutem. Caietanus etsi admittat eam esse laudabilem negat tamen eam mereri nomen virtutis proprie dictae. alii negant esse virtutem specialem, et volunt eam nihil aliud esse quam aggregationem omnium virtutum ut voluerunt Altisiodorensis, maior et alii. Contra quos Cum S. Tho: 3. pte. q. 85. ar. 1. sit

Propositio Poenitentia sive sumatur pro habitu inclinante ad detestationem peccati praeteriti, sive pro ipso actu detestativo est virtus proprie dicta. (3.

Probatur primo de actu. ille actus est virtus qui procedit iuxta regulas morum, seu iuxta voluntatem et legem divinam, atqui ergo. Minor est certa quia regula morum et praecepta divina non dantur nisi in ordine ad actus virtutum. Maior probatur Deus in sacris litteris saepissime laudat et praecipit hunc actum detestativum peccati praeteriti. Sic Levitici 5. v. 5. agat poenitentiam pro peccato Matth. 3. v. 2. Poenitentiam agite appropinquavit est regnum Coelorum. Matth. 11. v. 21. Si in Tyro et Sydone hae signa facta fuissent in cinere et cilicio poenitentiam egissent. hinc Tertul. l. de poenitentia c. 4. bonum est poenitere an non est quod revolvis Deus praecipit.

Probatur 2. de habitu poenitentiae. ille habitus est virtus proprie dicta qui inclinat ad actus virtuosos, sed poenitentiae habitus inclinat ad actus virtuosos ergo. Minor patet: quia habitus poenitentiae inclinat ad actus poenitentiae qui sunt virtuosi ut supra.

Confirmat. de utroq. poenitentia convenit definitione virtutis, q.e. Cū Arist. Ethic. l. 2. Ethic. c. 5. ait virtus est habitus bonus quibus facit agentem et opus ejus bonum reddit. S. Augus. l. 2. retractat. c. 9. verum sic definit, virtus est bona qualitas mentis qua recte vivitur qua nemo male utitur. Vel tam sprio etsi ea aliqui abuti possit tamen contra vg. si de sua virtute glorietur. Sed omnes hae definitiones conveniunt poenitentiae ut patet patet q.e. C.

4. Obj. imo scriptura sacra locis cit. et aliis ubi in Latina editione fit mentio poenitentiae utitur in graeco textu voce Methamelia sed haec vox non significat dolorem de peccato commisso sed tantum propositum vitae novae, q. ea loca non probant habere dolorem de peccato et virtutem.

Obj. 2a ex Tertul. qui l. 2. contra Marcionem c. 30. ait: per poenitentiam nihil aliud intelligitur quam simplex conversio sententiae prioris .. nam in graeco sono poenitentiae nomen non ex delicti confessione sed ex animi demutatione compositum est.

R. D. non utitur hac voce in stricta et hic propria significatione C. in significatione generali et minus propria N. m. et solutio dista me Resp. vox Methanoia sumpta in generali significatione prout de ea hic loquitur Tertul. significat quidem quasi postea sapientiam seu mutationem sententiae, stricte vero sumpta prout illa scriptura utitur locis in objectione citatis significat dolorificorum peccatum malae voluntatis detestationem.

5. Obj. 2. Virtus est dispositio perfecti ad optimum ut ait Arist. 7. physicorum text. 17. sed poenitentia non est dispositio perfecti quia supponit peccatum quod facit hominem imperfectum q.e. C.

R. D. ant. est dispositio perfecti ad optimum, id est dispositio potentiae naturaliter perfectae ad bonam operationem C. m. est dispositio hominis moraliter perfecti ad optimum seu summam perfectionem ut videtur velle object. N. m. et solutio dista me Resp. voluntas hominis et peccato inquinata est tamen naturaliter perfecta et fit melior ac disponitur ad actus honestos et habitum poenitentiae.

Inst. 1. inclinatio ad actum stultum non est dispositio ad actum
stultum, sed poenitentia inclinat ad actus seu conatus stultos ergo &c. (5. 6.
Prob. min. poenitentia habitualis inclinat ad actus quibus volumus factum
reddere infectum, sed hoc cum fieri nequeat, soli actus sunt stulti ergo &c.
R. N. m. et prob. min. quia per actum poenitentiae non volumus absolute
ut factum fiat infectum, sed tantum vellemus ut factum non esset,
et volumus eam voluntatem quam si fuisset eo tempore quo peccatum factum est,
exclusisset peccatum.

R. D.: quando dicitur volumus factum reddere infectum intelligitur virtualiter C. formaliter N. virtualiter id est volumus ut nobis non remansisset reatus poenae et culpae non autem formaliter hoc est ut illud quod est commissum vellemus non commissum fuisset (7.

Inst. 2. quod non potest expedi sine peccato est aliquid stultum et malum
sed actus poenitentiae non possunt expedi sine peccato ergo &c.
R. D. m. sine peccato noviter committendo C. m. sine peccato aliunde
iam commisso N. m. et sic distincta m. N. cons. sicut medicina
curativa licet supponat morbum aliunde contractum, est tamen honeste
et prudenter expeditibilis licet absolute post morbum et con-
tingenter ante morbum, sic est poenitentia &c.
Inst. 3. virtus proprie dicta est appetibilis per se et propter se, (8.
sed poenitentia iuxta hanc rationem non est expeditibilis propter se,
sed tantum per accidens scilicet ex suppositione peccati ergo &c.
R. D. m. debet esse expedibilis propter se, id est propter bonitatem
sibi propriam praescindendo ab omni alio fine extrinseco C. m. debet
esse expedibilis per et propter se id est nulla facta suppositione
N. m. et distincta min. poenitentia non est expedibilis propter se id est
non nisi ex suppositione peccati conc. m. non est expedibilis propter se id est
non potest expeti propter propriam suam bonitatem intrinsecam N. m. et cons.
non est de ratione virtutis ut sit appetibilis absolute et nulla
penitus facta suppositione nam gratitudo non est appetibilis nisi
ex suppositione beneficiorum, patientia, martyrium et
alia eiusmodi non nisi ex suppositione iniuriae illatae vel [illegible].

9. Ob.

Arg. 4. poenitentia ñ potest esse qã sit ẽ opposita pctm qd ẽ.
Obi. ans qui efficaciter aliqd appetit sibi ẽ opposita ea sine
quibus volitum subsistere nequit, sed poenitentia nequit subsistere
sine pctõ qd ẽ.
R. D. m. Cons. nisi eadem aliunde non sint volita C. m.
si sint iam aliunde volita N. m. et subtr. Cons. N. cons.
Poenitentia ñ vult pctm, sed illud aliunde suppositum intendit
tollere sicut Chyrurgia vulnus.

10. Arg. 5. iuxta Artem 2 Ethic. c. 7. verecundia ideo ñ ẽ virtus
qã supponit turpe factum, ergo nec poenitentia potest ẽẽ virtus qã
supponit pctm.
R. D. ans qã supponit turpe factum neq illud efficaciter
tollit, sed de eo sibi complacet C. ans simpliciter qã supponit
turpe factum N. ans et cons. Artes vult verecundiam
ñ ẽẽ virtutem qã supponit turpe factum neq illud tollit
efficaciter, nam verecundia iuxta Artem ẽ erubescentia
orta ex metu infamiae propter turpitudinem operis, ñ tn effica=
citer fugit totam turpitudinem, sed potius eam vellet nisi ob=
staret metus infamiae. ñ sic ẽ de poenitentia quae efficaciter
detestatur pctm.

11. Obi. 6. Virtus exercetur cum delectatione iuxta Artem sed poeni=
tentia ñ exercetur cum delectatione qã adiunctum habet dolorem ergo.
R. D. m exercetur cum delectatione id ẽ facilitate quadam
et promptitudine C. m. id ẽ cum laetitia opposita dolori
N. m et subtr. cons. N. cons.
Axioma hoc nil vult aliud, quam qd virtus exerceatur cum quadam
facilitate et promptitudine ~~cum quadam~~ contra obiecti sui
arduitatem etc.

D. m cum delectatione quoad actum C. quoad obiectum N. m.

12. Obi. 4. ex actus virtutis respicit bonum honestum, sed actus
poenitentiae ñ respicit bonum honestum sed pctm ergo etc.

R. D: m actus virtuosus prosecutivus Ctr aversativus, subito respicit bonum honestum pro obto suo foali. Et maoli. Ntr. d. Q: m n respicit bonum honestum quoad actus suos prosecutivos. N: m quoad actus aversativos subito n respicit bonum honestum pro obto maoli qd e petum Ctr pro obto foali qd e detestio peti. N m distiom. Ois virtus inprimis pro obto foali respicit bonum. Deinde p actus prosecutivos respicit e bonum pro obto maoli. p actus vo aversativos fugit malum.

Propositio 2da. Poenitentia n e tm virtus generalis identificata reliquis, sed e specialis ab aliis oibus dista.

Obtina pars ex dictis n. 2. ois virtus potest elicere dolorem de petis sibi qtrariis ex specio suo motivo, qd dari poenitentia aliqua generalis identificata reliquis oibus virtutibus.

Obra e: nam illa virtus e specialis et ab oibus aliis dista quae ht obtm foale distum ab obtis foalibus oium aliarum virtutum, sed tale ht poentia. qd e. Maior certa e qa virtutes specificari et inter se distingui poenitentiae ob motiva seu obta foalia sua. m vo probatur q. seq: in qua interim supponitur poenitentiam pro obto suo foali ht remedialem hoie reparaoem quam potest viri divi p petum laesi, sed nulla alia virtus ht hoc obtm foale qd e.

Confirmatur imprimis: poenitentia e petum speciale ab oibus aliis spce distum, qd e poenitentia e specialis virtus, qa nullum petum speciale e nisi repugnet speciali virti. Deinde si poenitentia eet tm qcollectio oium aliarum virtutum, et si actus poenitentiae n poet eliciri nisi ex imperio aliarum virtutum, nemo qui varia spce peta qmisisset poet poenitere nisi apprehendendo singula peta, et ea singulatim detestando ex motivis singularibus illarum virtutum qtra quas pcr peccavit, et sic ad actum poenitentiae requireretur mora longissima qd falsum e. Solutio obtum quae sit foris poentiae ud plurimum dependet a notitia obti foalis poentiae de quo q. seq:

14. 8.

Virtus Theologica est virtus infusa pro immediato formali objecto habens Deum, supernaturaliter cognitum.
Virtus moralis est virtus inclinans voluntatem ad specialem boni honesti perfectionem in actibus praescriptis ratione rectae.

Propositio 3tia. Poenitentia non est virtus Theologica sed moralis.

Probatur Virtus Theologica est quae pro objecto suo formali habet aliquam perfectionem Dei increatam ut fides veritatem Dei in revelando, charitas eiusdem bonitatem intrinsecam. Moralis est quae pro objecto suo formali habet specialem aliquam honestatem creatam alicuius actus humani ut Religio, gratitudo pro objecto formali habet honestatem sui actus intrinsecam, sed poenitentia pro objecto suo formali non habet aliquam perfectionem Dei increatam sed bonitatem illam creatam quae reperitur in reparanda iniuria divina per peccatum lesi, honestum enim est tollere iniurias reparare ergo etc.

15. Finis cui est suppositum cui bonum per actum appetitum si ipsum quod ei quaerens.

Objicies 1. Virtus respiciens Deum ut finem cui est Theologica, sed poenitentia respicit Deum ut finem cui fit reparatio ergo etc.

Respondeo Negando majorem nam religio, obedientia, gratitudo quae Deum habent Deum pro objecto cui, et tamen non sunt virtutes Theologicae.

16. Objicies 2. Poenitentia intendit condonationem divinam sed condonatio divina est actus aliquis divinus et increatus, ergo poenitentia pro objecto suo formali habet perfectionem aliquam divinam increatam, adeoque est virtus Theologica.

Respondeo Distinguo majorem intendit condonationem divinam secundum id quod dicit in obliquo, seu ex parte objecti quod est destructio peccati Concedo majorem intendit condonationem divinam secundum id quod dicit in recto, seu prout consideratur secundum entitatem suam intrinsecam, pro ut nihil est aliud quam ipsa Dei entitas increata Nego majorem et subdistincta minore Nego consequentiam: est de ratione virtutis Theologicae ut pro suo objecto formali immediate habeat aliquam perfectionem Dei intrinsecam haec autem condonatio spectata quoad objectum suum prout eam intendit poenitentia nihil est aliud quam destructio peccati quae utique est aliquid creatum.

17. Propositio 4ta. Et potest dari poenitentia quae sit virtus acquisita et naturalis, datur tamen et virtus poenitentiae infusa et supernaturalis.

Probatur 1ma pars potest quis ex solo lumine rationis agnoscere Deum ut authorem naturae cui malum displicet, et turpitudinem peccati contrarii legi naturali; et sic cum dolore detestari peccatum quam Deum

q[uo]d[que] repugnat rationi et eiusdem authori, sed talis diceret
poenitentiam naturalem et potuisse ex frequentato tali actu generare habitum naturalem
poenitentiae imo dubitari n[on] p[otes]t q[uod] talis poenitentia tam habitualis q[uam] actualis
fuerit apud quosdam gentiles &c.

Prob[atur] 2da pars. Dari poenitentiam quae fit a Deo: ergo supernaturalis.
Prob[atur] ant[ecedens] Jeremiae 31. v. 19. quia postquam convertisti me egisti poenitentiam ... postquam quae:
visti me egi poenitentiam. act: 5 v. 31. D[eu]s hunc exaltavit salvatorem ad dandam
poenitentiam Israeli. Ezech: 11 v. 19 dabo eis spiritum novum in visceribus
eorum, auferam cor lapideum, et dabo eis cor carneum, ubi non solum sermo e[st]
de auxilio quodam transeunte iuvante ad poenitentiam, sed de virtute quadam
et facultate stabili ad poenitendum ut colligitur ex ultimo loco. Hinc
Trid. sess. 6. can. 3. anathematizat illi qui dixerit sine praeveniente
Sp[iritu]s S[anct]i inspiratione eiusque adiutorio hominem posse poenitere sicut oportet, ut ei
iustificationis gratia conferatur, ergo cum certum sit dari poenitentiam qua homo poeni=
teat sicut oportet ut ei iustificationis gratia conferatur, nullum dubium e[st] p[osse]
dari poenitentiam supernaturalem.

Quaestio 2da.

18. Obiecto et subiecto de Virtutis poenitentiae.

Adverte quaestio procedit de poenitentia ut virtute speciali, non ut est quaedam virtus
generalis, pro obiecto suo materiali habet id omne quod singulae virtutes singulatim aversantur,
pro obiecto autem formali habet malitiam singularem in quantum singulae virtutes malum sibi
oppositum aversantur. Subiectum denique illius sic sumptae proximum est voluntas
eorum bonorum quae sunt illae virtutes, quae hoc modo quasi identificatur sibi habent
virtutem generalem poenitentiae. Difficultas autem est assignare obiectum formale aliquod
speciale proprium poenitentiae, quo distinguitur ab omni alia virtute. Hinc alii putant
poenitentiam probabilem virtutem specialem pro suo obiecto formali habere vindictam peccati seu
peccatum ut puniendum sic scholastici. Alii cum Lugone putant poenitentiam
pro suo obiecto formali habere bonum pacis cum Deo, et detestari peccatum quod tollit
pacem cum Deo. Alii denique cum D. Tho: docent poenitentiam pro obiecto suo formali
proprio habere reparationem iniuriae divinae per peccatum illatae, atque ita detestari peccatum,